

animi commoti signum in re aduersa & subita dedisset. Id autem, quòd Hispaniam malis hominibus exhaustã esse dixit, ex regis Ferdinandi consuetudine, & conuictu traxit: qui sepe numero expeditiones aliquas non alia de causa parandas esse aiebat, quàm vt furibus, sicarijs, ganeonibus, & perditis hominibus iuuentus Hispana expurgaretur: quæ malorum consortio, inutilis & vitiosa paulatim reddebatur. Hoc consilio iam olim in Atheniẽsium rep. Periclem clarissimum imperatorem vsũ esse, ex historijs nouimus: qui singulis annis classem ornare solitus erat, vt ignaua, turbulenta, & seditiosa plebe ciuitatem suam leuaret. Emuli qui ex euentibus acta estimabãt, eam expeditionem tanquam parum prudenti consilio susceptam, parumq; apto imperatori commendatam, apud Carolum criminabantur. Qua de causa aliquot epistolis cladis famam Ximenius extenuat: nam mille tantũ homines ex vniuerso exercitu, ad numeratis etiam captiuis, desideratos fuisse ad Carolum scribit: & culpã in Didacum Veram apertè reijcit, tamen si iacturam nihili esse faciendam dicat: bonam tamen spem habere, magno cum hostium damno & detrimento, se vindictam sumpturum. Ad Leonem verò pot. max. vt ex eius responsione per Petrum Bembum edita apparet, grauius aliquid scripsisse certum est. Nam magna molestia se affectum esse pontif. respondet, quòd exercitus quem in Africam Ximenius transmisisset, magnam plagam apud Algerium accepisset: vnã tamen re dolorem suum leuiorem fieri, quod ipse animo fractus non esset, neque quicquam de ipsius ardore & diligentia, eam ob causam esse detractum: atque verbis amplissimis, eum ad alterum exercitum comparandum, & ad remp. Christianam iuuandam adhortatur: animumq; illum dignum eius virtute, dignum etiam autoritate quam supremam Carolus ei dabat, diutius retinendum esse, atque adeo, sapius aduersus communes hostes incitandum: cùm præsertim ex recenti, & mirifica Turcarum regis contra Sultanum Egyptium victoria, non dubium erat, quin insolens & exultans Turca, vere ineunte mare nostrum infestaturus esset, atque classe inimica repleturus. Quod commune malum cæteris quoq; principibus christianis se indefinenter denunciaturum, vt communibus votis & præsidijs, hosti potentissimo vniuersi resistent, bellumq; cum eo aduersus Turcas vnanimis capestant. Ex quibus sanè literis planè constat, Ximenij amplitudinem & autoritatem, non modò apud Hispanos

nos clarissimam, sed apud etiam exterarum gentes illustrem fuisse. Sic enim pontif. max. cohortationibus ad regiones conatus suscipiendos instigatur, ut solent reges, & magni principes. Nimirum bonam negotij conficiendi partem, ex eius industria & robore pendere intelligebat. Fuit etiam sub hoc ipsum tempus edictum Ximenij, ex regij senatus autoritate, aduersus mercatores Genuenses, qui nostras vrbes frequentes incolunt, per vniuersam Hispaniam promulgatum, quo iubebantur, ut intra certum dierum spatium, ex Hispania discederent, alioqui bonis priuandi, & capite puniendi. Tam acerbi edicti causam hanc fuisse apud Martyrem reperio. Ioannes Riuus, qui Didacum Veram ad Algerianam expeditionem inter precipuos comites secutus fuit, modicis parentibus Toleti ortus, sed bellicis artibus & animi praestantia per omnia insignis, longa & probe munita triremi piraticam interdum prosperè exercebat. Hic in mercatores Genuenses aliquando incidens, naues eorum & opes depredatus, damna non mediocria (ut aiebant) illis intulerat: quare sedulo curabāt, ut se occasio offerret, qua praedonem vlciscerentur. Accidit igitur ut sub mensem Iulium, tres onerariae Genuensium naues apud nouae Carthaginis portum, lanarum asportandarum causa in anchoris essent. Nam cum ouium Hispanarum vellera, tenuitate & molitudine praestet, innumeri lanarum sacci ad alias regiones ex Hispania quotannis traiciuntur. Aderant praesidij causa: totidem naues, omni bellico apparatu, atque militibus Genuensibus munitae: quibus resp. iusserat, ut Ioannem Riuum praedonem interea quarerent, & meritas poenas ab illo sumerent. Igitur dum ea de causa in anchoris sunt, ecce classis Hispana aduenit, cui praerat Catalonius Berenguellus Muschoti dominus, vir in illa prouincia primarius, dignus qui propter generis nobilitatem, & spectatam sui parentis erga regem Ferdinandum fidem, honorificis muneribus praeficeretur, quam animo non nihil remisso, & ad pericula ignauo habebatur. Huic comes veniebat Ioannes Riuus, quem ex triremi longa Genuenses agnoscens, eum sibi tradi multis obtestationibus à Berenguello petunt: cum praesertim ex foedere cum Hispaniae rege facto, si quis hostis alterutrius fuisset, vtriusque praesidij & armis, esset oblata occasione puniendus. Id cum Berenguellus arroganter despexisset, Genuensium praesidia irritata, quod iusta oratione impetrare nequiverunt, Ioannem Riuum vi adoriuntur, & eius triremem tormētis pe-

nè subruunt. Commotus Berenguellus, satis inepto & degenero consilio praefidiarijs nauibus relictis, quibus cum ob illatam iniuriã conflagrandum erat, in nihil commeritas onerarias tormenta sua hostiliter contorquet. Vim vi repellendam Genuenses decernentes, cum praefertim infantes impetiti essent, tres demittunt e nauibus scaphas, & singulis bina tormenta imponunt, & nostrã classem praefecto carentem (illico enim vt ad manus veniendum fuit, Berenguellus praeliũ deseruit, & classe neglecta terram petijt) assiduis ictibus male multant: & ex quatuor Hispanis trirēibus, duas vi tormentorum confregērunt: quarum altera submersa fuit. Berenguellus interea tumultu urbem complens, eam iniuriam quae profus ad laesam maiestatem pertinebat, neuiquam esse ferendam clamitans, machinis tormentarijs in Carthaginis tutelam comparatis, Genuenses esse repellendos admonet. Ceepit pugna grauius accendi, & vt in tumultu & seditione fit, caeco furore concitatis animis, nihil consilij vel remedij capiebatur. Vtrinque aeneae glandes tormentis emittebantur: vrbis tecta concutiebantur: eminentiores turres conidebant: nihil hostilius ab immanibus Turcis misera ciuitas potuit expectare. Tandem magna vtrinque edita strage noctis interuentu certamẽ dirimitur. Hoc factum Ximenij animum acriter commouit: neque enim tanti faciebat Ioannem Riuum piratam à Genuensibus capi, quam per summam iniuriam foedus violari, & regis nostri maiestatem contemni: sed, eo tempore sceptrum moderantem, tam manifesta contumelia affecisse. Hac ergo de causa in Genuenses edictum, quod diximus promulgauit. Berenguellum verò ita ex ea re oderat, vt eũ classis praefectura priuare apud regem curauerit, & ad Ioannem Velascum virum strenuum, & Bernardini comestabilis iam defuncti filium transferre. Sed Berenguelli patroni, id non tam Ximenium rei publicae causa, quam affectui priuato indulgentem contendere, apud regem idẽtidem affirmabant: quorum dictis fidem rex habuit, & Berenguellum ferre per Ximenium exauthoratum rursus pristino muneri restituit, quatuor millibus aureis ad iacturas sarcindas insuper additis. Quapropter Ximenius acerbiori in Berenguelli ignauiam epistola ad regem data, id neuiquam faciendum esse scripsit. Quod si Velascus propter paruum rerum maritimarum experientiam impar esse praefecturae credebatur, Barchionenses & Valentinos maritimos populos sese offerre, ad omnem oram Hispaniam tutandam, proprijs

proprijs com meatibus & sumptibus vniuersæ classi necessarijs: quo-
 rum promptam ad eam rem voluntatem eo præsertim tempore,
 non esse reiiciendam. Nam postquam seculares induciæ cû Genuë-
 sibus pactæ exierant, veteres similtates, quæ ob Sardiniam Mauris
 quondam proditam inter ipsos intercedebant, capitali odio renoua-
 ri videbantur. Porrò mirari se dicebat illorum inconsiderantiã, qui
 Berenguellum regia beneficentia adaugendum curauissent, qui acer-
 biori custodia, quàm eius conterraneus Quintus, qui apud Belgas
 ob læsam maiestatem in vinculis erat, puniri meruerat. Sed nihil a-
 pud Carolum promouit, Belgis aulicis Berenguello studiose patro-
 cinantibus. Eius causam tunc mirè adiuuit, quòd sub extremum Au-
 gustum, acri & cruento prælio, quod magna vtriusq; partis conten-
 tione per solidum ferme diem durauit, quatuor Turcarum pirati-
 cas triremes Berenguellus nouem nostris probè instructis cepisset,
 Turcis ad vnum captis aut confosis: cum toto sexennio ex quo ille
 præfectus classi fuit, mare nostrum Mauris insolenter infestantibus,
 nihil egregium aut præclarum gessisset. Erat Ximenius suo pte inge-
 nio fortium virorum studiosissimus: vnde magnum Gonsalum &
 Bernardinum comestabilem summè coluit: Fernandum Andra-
 dam non vulgari comitate tractabat: compluresq; alij hac vna ra-
 tione, quanuis infimo loco nati essent, apud eum in primis commen-
 dabantur. Quæ res eo tempore effecit, vt virorum fortium numero
 sa turba ad eum vndiq; confluerit: atque resp. militari bus exercitijs
 florens, exteris principibus, rege absente, terrori fuerit. Berenguello
 verò indignabatur ob semel conceptam de illo opinionem, quasi re-
 missi & imbellis animi esset: a qua nunquam diuelli potuit. Genuen-
 ses verò, quos edicti promulgatio ob intercepta lucra, & bonorum
 cunctorum proscriptionem malè habuit, illico ad Belgas traijciën-
 tes, publica legatione apud Carolum regem sese excusarunt: mole-
 stissimum id suis ciuibus accidisse, quanuis Berenguelli temeraria in-
 solentia occasionem iustissimam dedisset: Remp. tamen eius nomi-
 ni deuotissimam parum Berenguelli imprudentiam curauisse, mo-
 dò fœdera cum ea intacta conseruarentur: atq; ita senatum decreuisse,
 vt nauium illarum præfecti capitis rei continuò haberentur, cæteris
 verò qui præfectis consensissent, vt quamprimum patriam terram
 appellerent, com meritas pœnas reip. darent. Verùm Deum immor-
 talem iustissimum delictorum vindicem, occasionem quam quære-
 bant

DE REBUS GESTIS.

bant præripuisse, qui naues illas apud Nicæam, in Villafrancæ portu
 consistentes, subito & insperato turbine correptas, & ruptis rudenti
 bus, anchorarumq; retinaculis, miserabili spectaculo in gyrū actas,
 cum viris plusquam tercentis submersisset. Cuius rei atrocitatem &
 durissimam fortunam adeo nihil eos commouisse, vt potius graui-
 ter rulerint, scelestos homines & fœderum violatores, diuina potius
 ultione perijsse, quàm reip. vindicta, quæ in exemplum posterorum
 erat futura. Carolus illorum apposita oratione placatus, quicquid
 noxæ admiserant benignè condonauit, & Ximenij edictum abro-
 gandum esse placuit. Ximenius contra seuerus instare, in regiã ma-
 iestatem peccantibus haud ita leuiter ignoscendum esse, & nouas
 causas accidisse, propter quas Genuensium bona apud sequestros es-
 sent detinenda. Eæ autem huiusmodi erant. Petrus Nauarrus, quem
 ad Africanam expeditionem imperatorem Ximenius habuerat,
 cruenta illa apud Rauennam pugna, cum fortissimi militis & opti-
 mi ducis partes abunde præstitisset, à Gallis captus, & odio quorun-
 dam nostrorum, quos infensos habebat, in custodia neglectus, à rege
 Gallorum sollicitatus, classi Gallicæ hac (vt aiunt) conditione præfici
 tur, vt naualibus & pedestribus copijs, consilio & præsentia sua con-
 suleret, manus autem cum Hispanis conferere, aut regem suum a-
 pud quem in prærio habitus stipendia fecerat, aperto Marte offende-
 re non teneretur. Is eo tempore sedecim nauium classe Massiliã ve-
 niens delectus militum studiosè faciebat, nec dubium esse, quin ille
 totus apparatus aduersus Calabriam & Siciliam instrueretur. Nam
 Genuensium classis, quæ paulò ante Gallicæ adiuncta fuerat, Panor-
 mum adoriendi suspicionem dederat, Camarino & Goliscano eius
 vrbs primarijs hominibus clam auxilium ferentibus, post Nauarru
 verò aduentum aperte rem gerentibus. Neq; enim alia de causa, vir
 eius ore peritissimus superuenerat, nisi vt eius ductu & consilio, qui
 Campana & Sicula littora tam probè nouerat, totam illam regio-
 nem infestarent. Periculum itaque esse, ne Maximiliano Cæsare ad-
 uentum suum in Italiam differente, Gallorum potestati Mediolanū
 & Neapolis cederent. Addebat etiam Barchionensium legationi-
 bus certiore factum esse, quotidie in eorum portibus Genuenses
 & Gallos sese ostendere, omnemque illum Catalonia tractum sub
 specie distrahendarum mercium illis hominibus repletum esse, qui
 vltro citroq; commeantes, frequentes nuncios in Galliam mitteret,
 indeq;

indeque rursus acciperent. Quæ omnia belli quidem aduersus Neapolim præparati indicia erant: sed iam tandem literis per arcanas notas scriptis, quas Caucoliberensis arcis præfectus interceptas ad se miserat, vniuersam rem deprehensam esse. Nam in eis Genuenses classis suæ præfecto imperabant, vt tam à Gallis quàm à cæteris cõfæderatis, aduersus Hispanos præsidia peterent, beneq; deinceps sperarent: nam iam fortunæ aspirantis principium sese ostenderat, ce-loce Hispana apud Sardiniam capta, plusquam centum militibus instructa. Quare bono animo essent, neq; vllam rerum necessariorum inopiam timerent: nam in duabus insulis Sardinia & Sicilia, omnia prouisa & disposita esse, quò si angustijs premerentur, tuti & securi se reciperent. Idcirco sibi id sententiæ esse, vt ex supellectile Genuensi, quæ apud sequestros erat, nihil proprijs dominis restitueretur, donec illi motus apertius innotescerent. Nam si fœdus tandem violare non cessarent, propria pecunia oppugnari posse. Quare tantisper suo edicto authoritas danda, quoad de eorum erga nostros fide rei euentus testimonium daret. Neq; enim tantopere Genuensium negotiationem Hispanis regionibus necessariam esse, vt non parum multi prudentes homines reperiantur, qui non modò eorum commercia parum esse nobis fructuosa affirmant, sed vehementer etiã perniciofa: quod tamen alterius cõsiderationis esset. Porro legatos se Genuam misisse, qui de his omnibus agerent, atq; eorum animos explorarent. Hæc quidem Ximenius diligentissimè monebat: sed Genuenses fidem Caroli implorantes, tandem in pristinam conditionem, Ximenio etiam approbante restituti sunt. Nam legatis, quos ad eos miserat, benignissimè susceptis, omnem suspitione quæ de Neapolitano bello conceperat, abunde adempserunt. Nauarrus quoque pro veteri amicitia per Taramonam presbyterum familiarem suum, se apud Ximenum expurgauit, maritimas illas copias, totumq; illum naualem apparatus, pro antiquo suo instituto aduersus hostes religionis parari affirmans: viresq; suas & solitos conatus se potius aduersus Africana littora, quàm contra regnum Neapolitanum, aut contra Siculam oram intendere. Dum hæc aguntur, Naiarensis Nauarræ prorex ad Ximenum scripsit, Caroli literis iuberi, vt equestre præsidium, quod in Nauarrorum finibus tenebat, Maximiliano imperatori, ad Brixiaë obsidionem in Italiam descendentem concederet. Ille enim Gallicæ potentiaë infringendæ causa, ne-

DE REBUS GESTIS.

poti prospiciens, in Italiam festinabat: quoniam totum illum Insu-
 briæ tractum, qui à Mediolano in Bononiã est, Gallus occupauerat:
 cuius copiæ in dies magis augebantur. Id vt diligenter faceret Xime-
 nius rescriptit: sed per celeres cursores Carolũ monuit, ne Brixia ex-
 pugnationem imperator auus frustra tentet, esse enim urbem natu-
 ra & loco munitissimam: sed Mediolanũ continuò contendat, qua
 capta, non solum Brixia dominum futurum, sed vniuersæ Italicæ o-
 pulentiæ, quæ ex Mediolanicis negotiationibus & cõmercijs, pro-
 pter regionis fœlicitatẽ constat. Se verò nisi ei aliter videretur, si Nea-
 polim Gallus intendat, validissimo ex Hispania coacto exercitu, Lu-
 tetiam versus in Gallias irrupturũ. Et quoniam nonnullos ex Nea-
 politanis regulis, qui priuatorum negotiorum causa apud eum erãt,
 parum comiter à Belgis aulicis tractari audiuerat, & moras in rebus
 quas efflagitant iniquo animo sustinere, meminisset Neapolitanorũ
 mores, qui leuibus de causis nonnũquam acriter irritantur: & daret
 operam, vt omni beneuolentiæ & ciuilitatis genere deliniti, domum
 quamprimum fieri posset redirent. Militum Hispanorum legioni-
 bus, quæ ad Neapolim eo tempore erant in summa rerum inopia
 constitutis, subueniendum statim esse censere. Nam stipendia quæ
 meruerant numerari flagitabant, vt ex Arellano tribuno, qui à pro-
 rege eam ob causam ad se venerat, cognoscere poterat: nam in eo
 articulo res Italicæ positas esse, vt potius regis familiæ, quàm Nea-
 politanis militibus argentum sit negandum. Ad ceteros verò Italiæ
 motus sedandos, pontif. maxim. animum captandum: de quo, quan-
 uis ille omnia polliceretur, se non admodum securum esse. Nam
 cum non ita pridem Gallis ad conferenda cooptandaque sacerdo-
 tia liberali animo, certis sub legibus, ius concessisset, & condonatio-
 nes item pontificias, quæ à crucis protectione, cruciatæ dicuntur,
 has à nobis sæpius flagitatas, nouas causas nectẽdo, denegauit. Id au-
 tem fieri, vt vires Gallo adaugeantur certissimum esse: neque enim
 bellum cum religionis nostræ hostibus se gerere, aliamuè publicam
 causam procurandam suscepisse, poterat prætexere: cũ Hispani per
 nongentos annos, cum Mauris perpetua prælia conseruerint, sangui-
 nemq; suum in defensionem crucis, & religionis propagationem ef-
 fuderint, & adhuc effundant. Esse itaque summum pontif. si opus fo-
 ret interdum perterrefaciendum, quemadmodum à se quoque nu-
 per esset factum: qui liberiori epistola eum admonuerat, vt se erga
 reges

reges Hispaniæ indulgentiùs gereret, & multa alia quæ in hanc rem esse videbantur. Quare etiam atque etiam videret, quem suo nomine legatum Romam mitteret: nam permultum in eo deligendo interesse, cuius ob Hispanorum in vrbe frequentiam magna auctoritas & potentia erat. Ergo Petrus Vrrea Belgarum favore apud regem commendatus, nõ quidem Hieronymo Vico successor datur, sed pari cū eo potestate Romam mittitur: quam aliquot mensibus nõ admodum cõcordes, vt in imperij consortio solet fieri, gesserunt. Nam Martinus Cotillus sic ad Ximeniũ, cuius cum Petro Arteaga negotia Romæ procurabat, scribit de cardinalibus, qui aduersus pōt. maxi. cõiurasse accusabatur. Sauli (inquit) & Vrsini cardinaliũ causa, in portu (vt aiunt) est, & propediẽ liberandi creduntur: nam iã cõtrouersia ad clausulam perducta est, & vades pont. max. dati. Ingens adhãc rē fautor, noster orator Hieronymus Vicus est, egregieq; illorũ partes agit: quo fit vt Petrus Vrrea eisdem aduersetur, & incontrariam partem inclinet. Neque enim fieri vllõ pacto potest, vt duo simul legati concordem operam, & regi nostro profuturam, apud pont. vnquam præstent, nisi alter alteri cedat, à quo hi nostri longè absunt. Nam Petrus Vrrea regio favore insolens, legati munus arrogantiùs exercet: Vicus contra ex suis opibus, & ex fratris Raimundi cardinalis dignitate animos sumit: præsertim quòd tam rerum experiẽtia, quàm iudicij acumine & grauitate, Petro Vrreæ præstare se videt: vnde attentiùs auscultatur in sententijs dicendis. Quare tempus esse expectandum existimat, neq; vllõ modo Vrreæ cedẽdũ. Qui Vrreã propius nouerunt, multum eius virtuti deferunt. Nam cùm Caroli iussu Mediolanum in Maximiliani ducis auxilium venisset, quẽ Galus deturbare principatu contendebat, atque Heluetij, quos Maximilianus selectos apud se habebat, Hispanis anteponi niteretur, ille forti & præstanti animo Heluetiorũ superbiæ sese opposuit: illamq; celebrẽ vocẽ edidit: sepe Hispanos Heluetiorũ terga cõspexisse, cū illi rarò Hispanorũ vultus ferre potuissent. Hæc de legatis per regem mittendis. Monebat etiã, pari cura cõsiderandũ esse, quales legati in Hispaniã à pōt. max. mitterentur: nã totius reip. tràquillitatẽ ex eorũ ad principes suos relationibus pẽdẽre: sepeq; numero accidisse, vt illorũ stultitia aut insolẽtia, motus grauisissimi coorti fuerint. Certiorẽ porrò factũ se esse, nunciũ à pōt. max. in Castellã mitti Laurentiũ Putium, Laurẽtij Putij cardinalis nepotẽ: quare in rem nostram esse vt omni

conatu rex intercederet, ne homo leuissimus, & futilis ad nos mitteretur. Nam Pucium cardinalem superbum esse, & auuiditatis inexplebilis vitio laborare, ex suorū literis didicisse. Magnam itaq; reip. Hispanæ perniciem euenturā, si hic Romæ, ille in Hispania ad res prohibito tractandas mutuā sibi operam dedissent. Dum externis rebus apud Carolum prouidendis Ximenius occupatur, multa reipu. nostræ propria sese interim quotidie offerebant, in quibus constitutendis eius virtus etiam elucebat. Erat in Hispania numerus eorum frequens, qui Iudæorum superstitione relicta, ad verum Dei cultum trāsierant: sed multi quotidie ob violatam religionem accusabantur. Et cum Iudicia exercerentur, nulla testium publicatione facta, apud regem omni studio & arte contendebant, vt apertis testimonijs vniuersa negotia tractarentur, oblata interim ingenti quadam numerorum summa. Nam vt ex Mazuequi regij consiliarij ad Ximenium literis intelligitur, plusquam octingenta aureorum millia, eo tempore regi offerebantur: idque iam confectum per Belgas esse crebris rumoribus apud nostros iactabatur. Rursus Cathalonij apud pontif. maxim. altera ex parte instabant, hoc ipsum petentes: & fortasse impetrassent pecunia oppugnantes, nisi Laurentius Pucius cardinalis, Hispani nominis studiosus haberi volens, regium legatum admonuisset, qui Ximenium certiore hac de re fecit: cuius auctoritate & monitis, Cathalonij summum pontif. sollicitare destiterunt. Ad Carolum verò mirari se Ximenius scripsit, quòd ex sacrosancti Tribunalis legibus, quæ per reges catholicos tam accurately examinata & explorata fuissent, quicquam mutari (vt aiebant) permisisset. Priuatim quoque doluisse, quòd se adiutore & hortatore id esse factum à quibusdam iactaretur: cum apud pontif. maxim. Cathalonij, ne id consequerentur, ipse potissimum impedimento fuisset: & multò ante apud auum Ferdinandum rei nummarie inopia laborantem, quando bellum Nauarrense gerebatur, intercessisset, ne sexcenta aureorum millia acciperet, quæ modò annuisset, continuo numerabantur: qui Christianæ religionis cultum & obseruantiam, atque in Deum immortalem insignem pictatem, pluris quàm diuitias, & auri acruos faciens, illius tribunalis leges stabiles ratasque manere voluit. Haberet itaque in oculis tam præclarum & recens aui sui exemplum, ne quid mutandum in cognitione causarum, quæ ad religionem pertinent, cense-

censeret. Nam quicquid ab aduersarijs obijciebatur, sub regibus catholicis in vtranq; partē satis disputatū fuit : & hanc vnicā viā fuisse repertā, qua religioni labāti cōsuleretur. Quare si à Deo Opt. Maxi. incrementa etiā suscipere, & exornari cuperet, eandē quoq; viā iniret, qua eius aui perpetuam sibi gloriā pepererāt. Nam vt cetera exēpla taceret, vnde satis cōstaret legem de testium nominibus nō edendis immotam esse oportere: illud recētere velle, quod nuper in Talabricēsi tractu acciderat: nouum quendam è Iudæo Christianū ad tribunal Inquisitionis appellatum, qui absolutus, cū in testis cuiusdā notitiam deuenisset, insidijs in solitudine dum iter facit circūuenit, & hasta transfixit. Tanta enim est ea ex re infamiæ acerbitas, & tāta turpitudinis nota inuritur, vt si hoc remedio nō succurratur, per multi ad hunc modum non solum in solitudine, sed in foro ipso & iudicum subsellijs, perituri atrociter sint. De quibus omnibus, si certior fieri accuratiū cupiebat, habere apud se Alphonsum Manricū Cordubensem Episcopum, & Lupum Aialam procuratorem suum, qui rerum istarum magnam cognitionem tenerent. Carolus religiosissimè se gerens, qua virtute ab illis adeò initijs ad vltimam vsque ætatem semper enituit, Ximenij consilium secutus, sacrosancti tribunalis authoritatem conseruauit. Agebatur per ea tempora, de Bernardino Carauajalo Cardinali, in Seguntinum Episcopatum restituendo, nam coniurationis in Iulium. II. Pontif. Maxi. causa, cuius ipse princeps est habitus, sacerdotijs omnibus priuatus, in super Senatu motus, vitam ignobilem & extorrem traduxerat. Cæterum Leonis. X. benignitate, & Caroli regis fauore in Senatum iterum receptus, omnia ablata restitui postulabat, sedulò id Ximenio contendente. Successerat ei in Seguntina ecclesia Federicus Portugalius, regio Aragonum sanguine, & familiæ nobilitate perquam Illustris. Magni nominis aduersarius Carauajali negotium dubium reddebat: nam quauis & regis voluntas, & Ximenij conatus Carauajali causam tuebantur, aderant ex vniuersa nobilitate Federico patroni, qui rem per tumultum acturi credebantur. Nam Inachum Mendozium Infantatus ducem, qui nuper ingenti omnium, sed potissimum studiosorum mœrore, quorum ille patronus & fautor semper fuit, anno M.D.LXV. sub mensem Septembrem satis concessit, dicentem audiui, se eo tempore ad Ximenium à patre Didaco missum, atque cum eo multum expostulasse, quòd in Fe-

derico exturbando tantopere laboraret, quem Isabelle Aragoniæ quam nuper ipse vxorem duxerat, non vulgari propinquitatis gradu cõiunctum nosset. Quæ cum liberiori oratione à se diceretur, Ximenum quãuis irritatum, magno artificio responsum téperauisse: nam & illum seuera oratione corripuisse, & ita blando sermone intermisto iuuenili feruore excandescetem demulsiſſe, vt inde Ximenij studiosissimus, quadãque prorsus ingeniorum (vt Inachus aiebat) Sympathia, erga hominem amplissimũ affectus discesserit: sepeque mecum de eius animi magnitudine & constantia, singulari elogio, & honorifica & profusa mentione, egerit: cum alioqui grauis & excelsi animi vir, non nisi optimos & meritissimos homines testimonio suo, idque parcè cohonestandos duceret. Igitur dum de Carauajalo reducendo agitur, diœcesis Seguntina in diuersas factiones diuisa, nonnulli Carauajalo, alij Federico studebant. Hæc cum in dies pertinacius agitentur, simulatibus in odium gliscentibus, ad arma & rixas deuentum est. Est in ea diœcesi Almazanum, oppidum ditionis comitis Montacutani, in quo tumultum hac de re exortum, non aliter sedari posse visum fuit, nisi quæstore per regium Senatum misso, qui in eius authores seuerissimè de more animaduerneret. Hic, vt plerunque huiusmodi iudices carnificinam exercere solent, in miseram plebem, terrorem (vt aiunt) incutiendi causa, non modò insolenter, sed crudeliter & inhumane fauere cœpit. Comes cum ad Senatum de eius immanitate & dementia retulisset, nihilque tandem ab his prouideretur, subditorum iacturis consulens, Ferdinandum Calderonum (nam id erat quæstori nomen) Almazano per vim expellit. Senatus Montacutanum, vtpote læsæ maiestatis reum, & Adrianus Ximenij socius acerbissimè accusandum decreuerunt: diemque illi continuo dicendum. Id Ximenius neutiquam permisit, iureque suo id Montacutanum fecisse dixit, qui toties apud Senatum quæstus, nihil remedij attulisset. Hoc autem quod de Carauajali & Federici controuersia diximus, Guterrij à Toletio Placentini præsulis morte diremptum est, nam ea ecclesia Carauajalo per Carolum data, Federicus Seguntinam retinuit. His ad hunc modum sedatis, cum sub Ferdinando rege, vrbiũ & oppidorum præfecturæ obscuris hominibus plerunque cõmitterentur, per pauci ex nobilitate qui eas ambirèt inueniebantur. Quocirca Ximenius in hac quo-

que